

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 29 dekabr (Bazar günü) tarixli 73-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Yekşənbə, 25 rəbiülvəvvəl sənə 1337.
29 kanuni-əvvəl sənə 1918.Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi,
iqtisadi türk qəzetisidir.Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontovski və Qubernski
küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə
"Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qapik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə
səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övrəq iada edilmez.

Dərc edilən məqalatın mükafatını
idarə təyin edir.Abunə şəraiti:
Yanvarın birinədək Bakı üçün 24,
başqa şəhərlərə 35 rublədir.
Bir aylığı Bakıda 12,
başqa şəhərlərdə 19 rublədir.Elan fiatı: sətəri 3 rublə. Kərratla gedən
elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN
Bu gün kanuni-əvvəl (dekabr) 29-unda 1918-ci sənəsi saat 12-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağını iclasın heyəti-rəyasəsi [rəyasət heyəti] elan edir.

İNTİBAHNAMƏ [BİLDİRİŞ]

Fətəli xan Xoyski sədarəti [sədriyyə] altında müştərək hökumət təşkil edildiyindən, bununla ümumə elan edirik ki, Müttəfiqlər komandanlığı, Azərbaycan dairəsində yeganə məhəlli [yerli] qanuni hökumət olmaq üzrə bu hökumətə tamamilə müzahirət [yardım] göstərəcəkdir.

Bakı şəhərində
Müttəfiqlər qoşunları
komandanı general-mayor Tomson
Bakı, 28 dekabr 1918

QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]Məclisi-Məbusan Rəisi
həzrətlərinin əmrnamələri

Nömrə 19

Gənçə şəhəri əhli Möhsün Məshədi Qafar oğlu, həmin 1334 sənəsi kanuni-əvvəl [dekabrın] 18-dən etibarən Məclisi-Məbusan idarəsi xidmətərkərlərinə (kuryer) təyin edilir.

Nömrə 20

Azərbaycan Hökuməti-Cümhuriyyəti Səhiyyə Nəzarəti katibi Əmir Ağazadə, 1334 sənə kanuni-əvvəl 21-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusa[n]ın katiblik xidmətinə təyin edilir.

Nömrə 21

Bakı əhli Ağaverdi Qasimov, həmin 1334 sənə kanuni-əvvəl 15-indən etibarən Azərbaycan [Məclisi]-Məbusan mülki nəzarətçiliyinə təyin edilir.

KEÇƏN ZABASTOVKA [TƏTİL] HAQQINDA

İki gün əvvəl idi ki, şəhərimizin güzarən və məişəti adi cərəyanından düşürüldü, qeyri-adi bir şəkli girdi. Qəzetlər çıxarılmadı, elektrik işığı sönüb küçələr axsamları zülmətə döndü, dəmiryol hərəkəti dayandırıldı, telefon müxbirəti [ələqaşı] kəsildi, zavod və mədanlərdə işlər durduruldu. Əhəsal, bu bir neçə gündü hər kəsin qəlb və ruhunu sıxaçaq və keçmiş mənhus günlərin mənhus xatirətini [üğür-suz xatirələrini] yada salacaq sınıxtılı şərait içində keçirməyə məcbur olduq.

Nə olmuşdu?

Fəhlə tətill komitəsi tərəfindən siyasi zabastovka elan edilmişdi. Nə səbəbə?

Ona görə ki, "Demokratik Şura" başında olan "eser"lərdən bir neçə nəfər başçılar, ingilis komandanı rəisi general Tomsonun hökmü ilə tutulub həbs edilmişdilər.

Bunların tutulmalarının səbəbi İndiya qədər məlum olmadı. Bu xüsusda cürbəcür sözlər və şayiələr buraxılırdı. Bir paraları deyirdilər ki, bu tutulanlar keçmişdə Bakıda hökumət etdikləri vaxt dövlətin bir çox pullarını yeyibdirlər. Bir paraları isə böylə bəyanatda bulunurdular ki, bu adamlar əl altınca işlər görüb Azərbaycan Hökuməti və ingilis komandasına qarşı üsyan və inqilab törətmək istəyirlər. Lakin bunlar hamısı sayıt cümləsindən olduquna görə, hansının doğru və hansının yalan olduğunu bilmək mümkün olmadı.

Sırağəgüncü Parlaman iclasında bizim sosialistlərimiz tərəfindən bu həbslər haqqında Hökumətimizə bir səl təqdiri [təklifi; tələbi] verilmişdi. Həbslərin general Tomson tərəfindən na cəhətə görə icra edildiyi soruşulacaqdı. Fəqət vaxt olmadığınca görə bu təqdir, mövqeyi-müzakirəyə qoyulmadı. Hökumət də, təbii, cavab vermədi. Lakin vaxt müsaidə versəydi də Hökumət tərəfindən öylə bir cavab ala bilməyəcəkdik ki, marağımızın atəşini söndürsün. Çünki Parlaman dairələrində danışılan mütəbər adamların sözlərindən aşkar idi ki, bu həbslər məhz ingilis komandasının idarəsi ilə əmələ gəlib, Azərbaycan Hökuməti bu işdə ziməddək deyildir [bu işə daxil yoxdur]. Binaileyh [ona görə], səbəbini bilməyər və bilsə də söyləməyəcəkdir.

Deməli, həbsləri zabastovkaya səbəb olan bu adamların həbs edilmələri haqqında bir rəy və qərar həmişə etmişdik işi, marağ göstərərək əhəmiyyət verənəlin öz mülahizət [mülahizələrinə] və öz fərasətinə bağlird.

Zabastovka elan edən tətill komitəsi öz tərəfindən buraxdığı nəşriyyatında fəhlə qışminin düşmənləri kim olduğunu göstərərək, azğımla [o cümlədən] Azərbaycan Hökumətinə də hamın düşmənlərdən biri olmaq üzrə nişan vermişdi. Bu əhvalat həmin zabastovkaya də xarici fəhlələrə həmrəhliq [eyni] yolda olmaq, yol yoldaş olmaq] və yoldəşliq üzündən iştirakə məcbur olan ümum müəslman fəhlə və əmələləri [işçilərini] sən dərcədə mütəgəyyir edib [əsbəbləşdirib], öz hərəkətləri ilə öz hökumətlərinə qarşı durmuş olduqlarını anlayanlar bu işdən itcinab etdilər [çəkildilər] və "bu zabastovka işi Azərbaycan Hökumətinə qarşı bir əməl işə biz bu işdə heç bir vəchlə iştirak etmərik" deyə qərar və bəyanatda bulundular.

Yəqin bu səbəbdənmiş ki, zabastovka elan edən komitə öz səhvü xətaiyi-fahişini [nalayıq səhv və xətasını] düzəltmək üçün keçən günkü nəşriyyatlarında digər bir əhval buraxıb, zabastovkanın Qafqaz millətləri azadlığına və istiqlalına qarşı olmadığını elan edib, böylə xəbərləri yaləndan buraxanları "erməni və müsəlman millətçi müttəəsbəbləri" [firat millətçiləri] deyə andlird.

Bizim nəzarətimiz gəlincə, əvvəla burasını qeyd etməliyə ki, zabastovkanı mövcub olan [tətilə səbəb olan] bu həbslərin səbəbi nə olduğunı bilmədiyimizə təəssüflər edirik. Çünki, bu səbəblər aşkar ediləydi, o halda zabastovkanın da Azərbaycan Hökumətinin və Azərbaycan dövlətinin lehinə və ya əleyhinə olduğu meydana çıxardı və çıxdığı surətdə, Azərbaycan fəhlə və əmələlərinin də təklif [vəziyyət] və vəzifəsi məlum olardı.

Qaldı zabastovkanın özü; şübhəhis siyasi, ictimai və iqtisadi hürriyətlər elan edilmiş olan cümhuriyyətimizdə istər siyasi, istər iqtisadi tətilərə heç bir kəsin deyəcəyi əla bilməz. Bu xüsusda vəziyyət bir şey var ki, həman o tətil işi dövlətin istiqlalını və rükününü [özülünü] sarsıdacaq qəsdlə mövqeyi-icraya qoyulmuş olmasın və bir də tətil icra edilərkən müəyyən bir qayda üzrə olub, nizam və əsasışə riyət olsun, ta ki əhəlinin içinə şuluxluq və vahimə düşməsin.

Bundan əlavə, bir dövlətdə tətil və zabastovka icra edən adamlar həman o dövlətin təbəə[sə] və vətən övladı olmaları birinci şərtidir. Məsələn, əgər Fırəngistan [Fransa] fəhlələri, İngiltərənin bir şəhərinə gedib də zabastovka elan və icra etsələr, nəticədə İngiltərə torpağında tərd və təbid ediləcəkləri [qovulacaqları və sürgün ediləcəkləri] və firənglərə uyan ingilislərin də təhti-mühəkiməyə alınacaqları [məhkəməyə cəlb ediləcəkləri] təbiidir.

Əhəl [İndi], şəhərimizdəki zabastovkanın kimlər tərəfindən icra edildiyini nəzərə alıb da görürük ki, bu tətil elan və icra edənlər, Azərbaycan dövlətinin istiqlalını tanımayanlar və tanımaqçılardan

İndiya qədər qəti bir inad göstərərək azadlığımıza qarşı düşmənanə bir vəziyyətdə bulunandırlar.

Deməli, bu adamlar şəhərimizdə öylə mətin, cisməni olmasa da, mənavi bir qüvvətə malikdirlər ki, şəhərimizin həyatının cərəyanını istədikləri vaxt durdurmağa qadirdirlər. Necə ki, zərurdurlar. Elektrik istasyonunda, telefonlarda, dəmiryolunda, zavod və fabriklərdə işləyən fəhlə və əmələlərimiz hamısı bu adamların əmrinə müti olub onlarla və təbii onların Azərbaycan istiqlalına qarşı olan siyasi fikir və amalları ilə şərik və həmdli olduqlarını nümayişkarənə bir surətdə meydana qoydular.

Doğrudur fərz edəlim ki, hələ bu "birinci" zabastovkanın icrasına "günəhsizlərin günəhsiz" yerə həbs edilmələri səbəb oldu. Kim bizi müttəə-niülqəlb [əmin; ürəkədən inanmış] edə bilər ki, "ikinci" zabastovkanın icrası, istiqlalımızın ləğv və məhvini tələb edən "səbəblər" üzərinə olmayacaqdır?

İstiqlalımızı tanımaq istəməyənə, özlərinin böylə bir müvəfəqliyətlərini görüb də mənavi bir qüvvəyə malik olduqlarını hiss etdikdən sonra bu qüvvəni siyasi əmal və əzurlarının hüsuluna [aldə ediləməsi] yolunda da sərf etmək istəməzlərik? İstəməyəcəklərinə kim bizi əmin edə bilər və kim buna inanar?

İştə, bu zabastovka məsələsinin bizi dərin əndişələrə salan cəhəti burasidir. Bu əndişələrə qarşı qəlbimizə təsəlli verən yalnız bu oldu ki, Azərbaycan müsəlman fəhlə və əmələləri bu zabastovkanın əsl səbəbini bilmədiklərindən, bu işdə mütərəddid [tərəddüddə] qalıb, zabastovka əhyanən [birdən; bəzən] bizim istiqlalımıza qarşı icra edilərsə, bunda heç bir vəchlə iştirak etmək istəmədiklərini görüb sən dərcəə xoşnud olduq. Lakin bu tərəddüdü və bu əzmkarlığı biz yalnız mədəni fəhlələrimizdə və mətbəə əmələlərimiz tərəfindən gördük. Dəmiryol, elektrik stasyonu və sairə bu kimi mühüm müəsissələrində xidmət edənlər tərəfindən heç bir millil cümbüz [hərəkət] müşahidə ediləmədi və ediləmədiynə də təəccüb ediləcək deyildir. Çünki həman müəsissələrdə işləyənlərin demək olar ki, cümləsi [hamısı] xaricilərdən ibarət olub, Azərbaycan dövlətlərinə qarşı olan "sadaqətləri" də məvacib almaqdan başqa özgə bir mövqədə ibraz edilməyir [görünür].

Böylə olan surətdə, gələcək hadisələr əndişəsindən özümüzü mütmən [xatircəm] etmək üçün təkliflərimizin [işçilərimizin, vəzifəmizin] bundan sonra nədən ibarət olacağını anlamaq üçün çox də zəhin yormaq istəməz. Hələlik işə istiqlalımız yolunda hər bir fədakarlığa hazır olduqlarını bildirmiş olan fəhlə və əmələlərimizə rəhbərlik etmək, onların möhkəm hər orqanizasiyaya başına cəmləşdirmək və istiqlalımızı tanımaq istəməyən xarici fəhlə və əmələlərin təşkilatları qabağında öz fəhlə və əmələlərimizin "əks-təşkilat"lar düzəltmək bizim bütün partiyalarımızın birincisi burcudur.

Zabastovka əsasında fəhlələr və əmələlərimizin dəfəatla [dəfələrlə] idarəməzə müraciət edib də: "Bizə adam göndərin, bizə rəhbərlik edin, təklif və vəziyyətimizə biza bildirin" deyə işlər etdiklərini görüb də, partiyalarımızın bir yolda ətəlatlə iş görüb də başıyovluq etmətlərindən məyus olduğumuzu deməyə bilmərik. Ümid-varıq ki, bundan sonra partiyaların işin nə dərcəə ciddi bir vəziyyətdə olduğunı nəzəri-ətinəyə alıb da fəhlə və əmələ təşkilatı işlərimizə kamali-şövuq və həvəsə girməyər özləri üçün müqəddəs bir vəzifə ədd [hesab] edəcəv və işə ciddiyyətlə girişəcəklidirlər.

Hacıbəyli Üzeyir

AZƏRBAYCAN
MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

Yeni Kabinə təşkil

Məclisi-Məbusanın 5-ci iclası, kanuni-əvvəl [dekabrın] 26-sı, gündüz saat 12-də təyin edilmişdi. Saat birdə müəvini-sədr [sədrin müavinini] doktor Həsən bəy Ağayev iclası açaraq müzakirə olunacaq məsələləri elam edir [bildirir]. Növbədəki məsələlər bunlardır:

1 - Varid olan məktubat [gələn məktublər];

2 - Fəhlə komissiyası intixabı [şəxsi];

3 - Büdcə komissiyası seçkişi;

4 - Məclisi-Müəssisən dəvəti [çağırılması] qanunu hazırlamaq

üçün bir komissiya intixabı;

5 - Yeni Kabinə təşkil haqqında;

6 - Bəyannamələr;

7 - Son həbslər haqqında istizah [izahat tələbi];

8 - Rüşvətxorluq haqqında rus fəhlələrinin istizahı.

Varid olan məktubat bundan ibarətdir ki:

Gorus qazasının Ağaoğlu Əhməd bəy həzrətlərinin Parlamanə məbus intixab edilmiş olduğu haqqında məhəllindən [yerindən] teleqraf və etibarnəmə alınmışdır.

Bakı qazasının Parlamanə məbus bulunmadığından "İttihad" firqaşına [Parlamanə müraciətə], Bakı qazasına iki yer verilməsinə istidə [xahiş] edir.

Məhəmmədbəyovun məbusluqdan istefası, Qasim bəyin məzunyyəti, Ukrayna Radası[nın] "Bakı" ərizəsini mütaləə edib də öz qərarını bildirmək üçün bu kağızlar Etibarnəmə Komissiyonuna verilir.

Bundan sonra yeni Kabinə təşkil məsələsinə keçərək Rəisi-vükəlayə [Baş nazirə] öz verilir.

Fətəli xan Xoyski siddəti və sürəkli alqış içində kürəsiyi-xitabətə çıxaraq yeni təşkil olunan hökumətin gələcək mərsüməmevi-fəaliyyətinin müxtəsərən təsvirə böylə iləndir xahişə [söyləyir]:

"Möhtərəm məbuslar! Sizin raisinizi xaridən görə bu mühüm, çətin və qorxulu bir zamanda yeni Kabinə təşkilinə məna müəhvəl edidi [təşhirdi]. Vəziyyəti, aşkardır ki, siz məndən yaxşı bilirsiniz. Yeni Kabinə təşkilini öhdəməzə götürməkdə nə qədər məsuliyət olduğu da sizə məlumdur. Siz bilirsiniz ki, beş illik Cahən mühəribəsindən sonra Sülh Konfransı qarşısında bizim əsl mühüm məsələmiş, istiqlaliyyətimiz məsələsi olacaqdır. Bu istiqlali təsdiq edilməyib bu halətdə siz Hökumətə tapşırırsınız və biz bu ağır vəzifəni öhdəməzə alıriz. Hökumət hamı vəzifələrinəndən qabaq istiqlaliyyətimizi müdafiə və mühafizə etməyi özüne bərk bilir. [Alqış]

Keçənlərdə burada hər fraksiya tərəfindən oxunan deklarasiyalar, vəzifələri boyunumuzda götürüb əmələ gətirmək üçün biza zamanət veriz. Fəqət Azərbaycan istiqlaliyyəti ondan ibarət deyil ki, özümüzlə özgə dövlətlər arasında bir sadd çəkək. Aşkardır ki, müstəqil Azərbaycan Hökuməti ümum [bütün] dövlətlərə rabitə hüsuluna [ələqə qurmağa] çalışacaqdır. Bu rabitə əvvəlcə qonşu dövlətlər, ümumiyyətlə səbiq Rusiya ərazisində təşəkkül tapmış dövlətlər, xüsusən Rusiyanın özü ilə həsil olmalıdır. Özgə millət və dövlətlərə Hökumət, yalnız başına deyil, sizlə köməyiniz və göstərdiyiniz yol ilə rabitə əmələ gətirəcəkdir.

İstiqlaliyyətimizin həmmimiz üçün əziz və sevgili olduğuna əminiz. Fəqət burası ancaq Ümumi Sülh Konfransında qəbul edilib tanınaçaqdır. Biz ümidvarız ki, hürr Amerikanın bütün cəhana deklarasiyası elan etmiş olan hürriyyətparvər rəisi-cümhuru [prezidenti], demokratik İngiltərə və cümhuri Fransa heç vaxt kəndi istiqlalına ciddi cəhd ilə çalışan bir millətin hüququnu təpədalay hürriyyətinə əlindən əlməzlar. Bu cür hökumətlərin nümayəndələrindən ibarət cəhan məhkəməsi olan Sülh Konfransında bizim sözümlüz eşidiləcəkdir. Bunu deməyə mənə ümid verən, Müttəfiqlərin şəhərimizdə bulunan nümayəndələrinin bizimlə etdikləri rəftar və

müəmilədir. Özümə borc bilirəm deyim ki, onlar bizimlə heç pis rəftar etməyib, biləks [əksinə], istiqlaliyyətimizi almaq yolunda müzahirət [köməklik] tərzində müəmilədə [rəftarda] bulunmuşlardır. [Alqış] Mən ümidvar oluqram ki, gələcəyə bəslədiyimiz ümid və əmalımız vəcudə gələcəkdir.

Möhtərəm məbuslar! Hökumət çox şadlıqla bəyan edir ki, işlərimizi sülhə aparmaq məsələsində həmmizin rəyi birdir və böylə aparmağa həmmiz bərabər çalışırıq. Heç vaxt çox tökümlək tərəfdən deyilidiz. Aşkardır ki, sizin göstərməniz Hökumət üçün bir yol olacaq və Hökumət bu yol ilə gedəcəkdir. Hökumət həmişə çalışacaqdır ki, özgə dövlətlərə bizim aramızda həll edilməmiş qalan məsələlərin həpsini sülh təriqi [yolu] ilə həll olub qurtarsın. Fəqət bizi çox məyus edən bir şey var – o da torpaq məsələsi üstündə gür-cülərlə ermənilərin arasında çəng tökülməsidi. Hökumət çalışır ki, böylə məsələlər sülhə həll ediləsinlər və Xariciyyə Nəzarətimizin vəzi-fəsidir, Xariciyyə Nəzarətinin borcudur, özgə dövlətlərlə öylə bir rabitə həsil etsin ki, aramızda qalxan məsələlər, sülhə xitəmpəzir ola [nəticəlanə] bilsinlər.

Mələumdur ki, Xariciyyə Nəzarəti başqa dövlətlərlə həm siyasi, həm ticarəti rabitə yapmalı, həm də işləri sülhə əmələ gətirməlidir. Amma sülhə əmələ gətirmək o deyildir ki, Hökumət özü üçün heç bir qüvvə hazırlamasın. Gərək hər dövlət daima özünü müdafiə etmək üçün qüvvə bulundursun. Ona görə həm daxili, həm xarici düşmənlərə qarşı, bizim istiqlalımıza həmm edənlik müqabilinə müdafiədə bulunmaq üçün lazim olan qədər qüvvəmiz olsun gərək. [Markazdan və soldan alqış]

Keçmişdə səbiq hökumət öylə bir qüvvə təşkilii üçün çalışmışdır; təşkilat və hazırlıq yapmış, iş başında adam qoymuşdur. İnşallah az bir vaxtdan sonra bunların həpsini feilən vəcudə gələcəkdir. Ola bilər ki, keçmişdə bəzi xətərlər olmuşdur. Lakin şimdiki artıq böylə xətərlər olmamalıdır. Əsgəri qüvvə təşkilii üçün lazimi tədabir ittixaz edilməlidir [tədbirlər görülməlidir]. Ümidvar oluqram ki, bu uğurda Parlaman dəxi biza kömək edib, lazimi büdəcəni qəbul edəcəkdir.

Möhtərəm məbuslar! Mən özümü borclu bilirəm bu gün sair nəzarətlər [nazirliklər] haqqında da sizə məlumat verəm. Daxili işlərimizdə bir çox nöqsanlar vardır. Əlbəttə, heç öylə bir hökumət olmaz ki, onun böylə nöqsanları olmasın. Hökumət özü yaxşı bilir ki, nöqsanlar daxiliyyə işlərinin başında duran adamlardan əslidir. İş başında duran adamlar milləti, camaatı sevan, iş bacaran, yaxşı adamlar olsun gərək. Bundan mədəda [başqa] millət özü də gərək hökumətə müəvəni [köməklik] etsin. Amma, təəssüflər olsun ki, millət öz hökumətinə bu qüvvəti verməmə, o iqtidarı göstərməyir. Lazımlı adamlar iş başına gəlməyib qırağa qaçırlar. Halbuki millət nümayəndələri bilməlidirlər ki, bu işlər, camaat işi, vətən və millət işidir; bundan boyun qaçırmaq olmaz. Fəqət bizdə öylə deyildir. Hökumət işində qulluq edənlərə məvacib az verilir. Halbuki hər adam aliş-verişlə bu məvacibdən çox artıq qazana bilər. Şübhəsiz ki, hökumət də həmmə istədiyini qədər məvacib verə bilməz. Ona görədir ki, bacarıqlı bilməyimiz hər kəsi qulluğa dəvət edirik, qazanca ə olduğundan boyun qaçır. Camaat, millət bunu anlamalı və hökumət işlərdən qaçmamalıdır. Bununla da inşallah hər bir işi əmələ gətirib daxilimizdə hər şey öz yoluna düşəcəkdir. Hökumət özünü borclu bilir ki, Rusiya inqilabının fütuhəti [nəliyyəti] olan ümum [bütün] hürriyyətləri müdafiə eylesin. [Sol və mərkəzdən] alqış Bu işdə hökumət tək işləyənmməz. Millət özü hökumətə kömək etməlidir. [Soldan "doğrudur", alqışlar] Hökumət bilir bu hürriyyətlərin həpsini verilməli, təmin edilməlidir. Bu hürriyyətlər, bu imtiyazlar verilməyə, dövlət işləri düz getməz.

Bir də daxili işlərimizdə mühüm bir məsələ var. Bir məmləkətdə yaşayan ümum millətlər, özlərini o məmləkətin, o dövlətin döğmə övladı kimi görməlidirlər. Biz türk-İslam heç bir zaman özümüzdü vətənə övlad kimi görməyib, həmişə ögey olduğumuzu hiss etmişik. Şimdi biz öylə şərait həsil etməliyiz ki, vətənimizdə yaşayan millətlərin həpsini özünü bir dərcəə vətən övladı kimi görsünlər. Biz özümüzlə rəva görmədiyimizi, sairlərinə də rəva görməməliyiz. [Mərkəz və soldan alqış]

Ona görədir ki, məmləkətimizdə yaşayan ümum millətlərin milli-mədəni ehtiyaclarını tamamilə təmin etməliyiz. Bizim içimizdə əsrlərdən bəri bizimlə yən-yənə yaşayan millətlər var. Onlardan birisi də erməni millətidir. Müsəlmanlar da, ermənilər də unutmamalıdırlar ki, onlar min illərdən bəri bir yerdə yaşamışlar və bundan sonra da min illərə bərabər yaşayaçaqlardır. Bu millətlərin həpsini hökumət gərək bir gözə görsün. [Alqış]

Maarif Nəzarəti hər kəsa imkan verməlidir ki, öz əna dilində oxusun. Böylə imkan verilməmək bəlasındandır ki, bu gün mən sizilə istədiyimi kimi danışa bilmərik. Bizdə böylə olmamalıdır. Hazırda məmləkətimizin sənə məktəblərinə böyük ehtiyac vardır. Maarif Nəzarəti milli ümumi məktəblərə bərabər, sənə məktəbləri güşədinə [açılmasına] da çox əhəmiyyət verməlidir.

Möhtərəm məbuslar! Dəha bir mühüm məsələ var ki, hər bir dövlətdə birinci ədd [hesab] olunur. Hətta böyük dövlətlər bu məsələyə diqqət verməlidirlər. Bu da ərzaq məsələsidir. Bu məsələdən dəyənə sair məmləkətlərdə nizamsızlıqlar, iğtişəşlər törəyir. Ərzaq məsələsinə nizama salan hökumət, öz işinin yarınsını həll etmiş olur. Azərbaycan Hökuməti özünü borclu bilir zəruri şeyləri ümum millətlər və bütün füyqarıy-kasibə ərasində ədalətə təqşim etsin [böl-sün]. Bu barədə hökumət çalışır. Fəqət ərzaq məsələsi, ticarət və yollar məsələsi ilə sıx surətdə mərbutdur [əlaqədardır]. Ticarət Nəzarəti sair dövlətlərlə mübadiləyi-əmvəl [məl mübadiləsinə] yoluna salmağa, dəmiryolları ilə məl müntəzəmən gəlməzə, şübhəsiz ki, ərzaq işlərini qaydaya salmaq olmaz. Keçmiş hökumət dövüründə dəmiryollarında çox xətərlər, nöqsanlar, həttə xəyanətlər olmuşdur. Amma təsəvvür ediniz ki, sən zamanlar dəmiryollarına dörd dəfə böyük təpik dəymişdir: əvvəla rus qoşunları cəbhədən qaçırdıqan yolları söküüb dağıtdılar; ikinci, anarşi vaxtı öz camaatımız öz yollarımızı söküüb dağıtdı [Soldan "ayıb olsun"]; üçüncü təpik Bakı davası zamanı dəydi; nəhayət dördüncü təpik türk qardaşlarımızdan dəydi. Çünki həmişə, həmmi əsgər, getdiyini yola zərər yetirdiyi kimi, bunlar da Azərbaycan dəmiryollarına sədəmə [zərbə] vurdular. Şimdiki böylə bir yoldan nə gözləmək olar?! Bundan əlavə, yollarda özümüzdən qulluqçumuz olmadığınca, xaricilər dəxi bilirlər ki, onlar gətsələr, yol fəna olacaqdır. Ona görə də bildiklərini edirlər. Bununla bərabər, Hökumət sizə öz veriz ki, böylə nizamsızlıqları təzliklə düzəldib sui-istəmal [sui-istifadə] və xəyanətləri raf etsin [aradan qaldırınsın].

Maliyyə Nəzarəti haqqında dəxi bir neçə söz söyləməliyəm. Özünü bilirsiniz ki, bu vaxtdakı bizim özümüzlə məxsus pulumuz yoxdur. Ancaq müvəqqəət bonlar [bonolar] kəşilmişdir. Maliyyə Nəzarətinin birinci vəzifəsi təzliklə Azərbaycan pulu çıxarmaqdır. Bir də təzliklə vergiləər cam etmək lazımdır. Bunu da deməyə ehtiyac yoxdur ki, verginin ən çoxu, ən ağır dövlətlərin öhdəsinə düşməlidir, nəinki kəşblərin. [Mərkəzdan və soldan alqış]

Ədliyyə Nəzarətinə keçdikdə: özümüzlə məlumdur ki, Ədliyyə Nəzarəti düzəgün olmadıqca, heç bir məmləkətin işi getməz. Bundan əlavə, öylə olmalıdır ki, məhkəmədə şikayətiyi ilə hakim bir-birinin dediyini anlasın. Binaanileyh [ona görə], Hökumətimiz məhkəmə işlərinin də milli lisanda olması uğrunda ciddi tədbirlər görəcəkdir.

Post, Teleqraf, Səhhəti-Ümumiyyə [xəlf xəşsiyyəti] və sairə nəzarətləri [nazirlikləri] və işləri haqqında uzun baş əgrişi vermək

istəməyib, ancaq bu qədər deyirəm ki, bu barədə dəxi Hökumət lazımcına tədbir görəcəkdir.

Hökumət və dövlət işlərində gərək hökumət və gərəkəsa camaat üçün iki mühüm məsələ vardır: fəhlə və əkinçi məsələləri. Millətin əksəriyyəti fəhlə və əkinçidən ibarətdir. [Mərkəz və soldan] alqış Hökumət bilir ki, torpaq əkinçiyə verilməzə, fəhlənin həyatı təmin edilməzə, heç vaxt iş yeriməz. [Mərkəz və soldan] alqış Binaanileyh, Hökumət təzəliklə bir Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] təsis edir. [Mərkəz və soldan] alqış Əminəm ki, Məsai Nəzarəti fəhlə həyatını təmin edəcəkdir, fəhlələri sakkiz saatdan artıq işlətməyə qoymayacaqdır. Bundan əlavə, ümum fraksiyaların rəyi ilə Hökumət rəyi torpaq məsələsinə bərl olub, Hökumət lazim bilir ki, torpaq əvəzsiz kəndlilərə verilsin. [Sol və mərkəzdən sürəkli alqışlar]

Möhtərəm məbuslar! O Hökumət ki, sizin rayinizlə işləyir, özünə başqa yol götürməyir və götürə bilməz də. [Soldan və mərkəzdən alqış]

Onu da bilirsiniz ki, torpaq məsələsi öylə mühüm bir məsələdir ki, bir qələm çəkməklə həll oluna bilməz və heç bir məmləkətdə bu vaxtdək qaydaya salınmamışdır. Bunu diqqətlə qaydaya salmaq, bu xüsusda müfəssəl [təfsilatlı] və qəti məlumat toplamaq və həmmi razi buraxacaq bir dərcədə həll etmək lazımdır. Bunu da təzliklə əmələ gətirməyi Hökumət öz öhdəsinə alır. Məclisi-Müəssisən [Təsisçilər Məclisi] dəvətindədək Hökumət, torpaq məsələsinə lazim və mümkün surətdə bir səhmana çalışcaqdır.

Sözümü qurtarırkən təkrar edirəm ki, Hökumət qarşısında duran məsələlərin ən mühümünü, istiqlalimizi müdafiə məsələsidir. Məmləkətin hər güşəsindən, millət içindən gəlmiş siz məbuslar da bu fikirdəsiniz. Bütün millətin zəhniinə həmmən artıq işğal [məşğul] edən bu məsələdir. Bütün millət bir işdə həmməy olub ciddiən çalışsə, o millət nə qədər ufaq da olsa, məqsə

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 29 dekabr (Bazar günü) tarixli 73-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Fəqət məlumata, biz göylərdə deyil, yerdə yaşayırıq. Haqiqəti düşünlənməli. Bu vəqə elan hadisələr öylə iki qonşu millət arasında vəqə olmaqdadır ki, biz müqəddəratımızı dün onlarla birlikdə həll edirdik, yəni [sabah] da müştərək həll edəcəyiz. Bunun üçün də biz bu millətlər arasında çıxan hadisələrə yabançı qala bilməyib. Bu hadisələrlə biz, qəti və həyatı surətdə əlaqədardır. Ona görə də səsimizi yüksəltməli, “aman, nə yapıyorsunuz” deməliyiz. **(Soldan və mərkəzdən aqlıq).**

Əfəndilər! Çox qəribədir, bir zamanda ki, Hərbi-ümumi [Dünya müharibəsi] axıra yetmiş, bir zamanda ki, dünyanın cəngəvar və təcəddad-dırnağa qədər müsəlləh olan [silahlanmış] millətləri məsələlərin artıq sülh və müəlimətə [əsayişlə] həll və qət olunmasını [sona çatmasını] istəyirlər, bir zamanda ki, istiqlalə layiq olduğunu isbat üçün bu gün biz kiçik Qafqaziya millətlərinin əlində qüvvətli bir sübut vardır ki, o da sülh və müəlimət, ancaq və ancaq qan tökməkdir. **(Sürəklil aqlıq)**

Əvət, əfəndilər! Böylə bir zamanda ki, biz Qafqaziya millətləri ixtilafı və mübahisəli məsələləri qəncə həll etməz isək, illərdə bütün millətlərin iştirakı ilə əqd oluncuq [bağlanacaq] Ümumi Sülh Konfransına qol-qola olaraq bir qapıdan dost bir surətdə girəcək olmasaq, bütün əməllərimiz [arzulardır] məhv və nabad [puç] olar. İştə böylə bir zamanda, Ermənistanla Gürcüstan arasında qan töküldür. Bu qanlar dayanmalıdır. Çünki hürriyyət və istiqlal haqqında bəslədiyimiz o aziz və müqəddəs qəsdlərimizi [məqsədlərimizi] qəta yerlərə gömməlmək üçün sülh məsəsi başında müttəhidən [birgə] oturmağa layiq olduğunu qüvvətli göstərməliyiz. İştə bu qanların dayandırılmasına bir təsir icra etmək üçün bu gün Azərbaycan demokratiyası [xalq] səsini yüksəltməlidir. **(Aqlışlar)**

Əfəndilər! Bu fikir, ixtilafı məsələlərin müəlimətə [sülh yoluyla] həll fikri, heç bir vaxt Azərbaycan camaatına yabançı qalmamışdır. Azərbaycan demokratiyasını hər zaman töhmətləndirmişlər, ona dildə bir, məqsəddə, işdə bir deyə böhtan etmişlərdir. Hər zaman bizlərə irticəpərəst adını taxaraq, əlamələrə təşhir etmişlərdir [nüməyis etdirmişlər]. Buna dalil olaraq illətləri [səbəbləri] bizim xaricimizdə olan əsəfil [təəssüflü] hadisələri üzümüzlə vurub, erməni-müsəlman [toqquşması] kimi müəssif [kədərli] hadisələrə meydan öldürüdükdən, Azərbaycanı təqsirləndirmişlərdir. Fəqət haqiqəti-hal [haqiqi vəziyyəti, gərəkləri] nəyi göstərir? Azərbaycan, müqəddəratını kəndi əlinə alıb da müstəqil olaraq yaşamağa başladığı andan bəri siyasətini müvafiqət [uzlaşma] və müəlimət [əsayiş, əmin-amanlıq] əsasına qurmuşdur. Azərbaycan Hökuməti ibtidadən [başlanğıcdan] bəri sülh tərəfdarı olub da, müəlimət siyasətindən ayrılmamışdır. Azərbaycan Hökuməti əvvəl-təsisindən [qurulduğu gündən] bəri Qafqaziya millətləri arasında olan ixtilafı və mübahisəli məsələlərin cəbr [zor] ilə deyil, sülh ilə həll olunmasına çalışmışdır. Azərbaycan siyasi nümayəndələri hər zaman və hər məkəndə mübahisəli məsələlərin sülhə həll olunması təklifində bulunmuşlardır.

Qafqaziya millətləri bu məsələləri öz aralarında həll edə bilməzlərsə, başqa bitərəf bir həkəmə [arbitrə] mürciət eyləməlidirlər. İyun ayının ibtidalında [əvvəllərinə] idi, Gürcüstan Hökuməti Borçalının müsəlman əhalisinin arzusuna rəğmən cəbrən [zorca] Gürcüstanla ilhaq edirdi. Azərbaycan bunu protesto edərək, məsələnin beynəlmillal bir komisiyon vasitəsi ilə həllini təklif eylədi. Məttəəssüf [təəssüf ki], bu təklifinə müvafiqət cavabı deyil, müxalifət gördü. Bu təklifini Azərbaycan Hökuməti sonralar yenə təkrar etdi, nəticə əlaməti. Son günlərdə isə Gürcüstan Hökuməti bu nöqtəyi-nəzəri qəbul ilə rəsmən bir təşəbbüsdə bulundu. Bu təşəbbüsə birinci ləhbəyik deyə [qəbul edən] Azərbaycan Hökuməti oldu. Gürcüstan Hökuməti qonşu Ermənistan Hökumətinə də Zaqafqaziya Konfransına dəvət etmiş, günlər, həftələrə bəkləmiş, lakin Ermənistan nümayəndəsi gəlməmişdir. Bunun üçün konfrans məsələləri həll edilə bilməyib dağılmışdır. Gürcüstanla Ermənistan arasında bu məsələ üzərində təəti eylənmiş [mübadilə edilmiş; əlimb-veirilmiş] və surətli bu gün nəgri edilmis teleqraflardan anlayırız ki, Gürcüstan Hökuməti həttə bu müzakirət əsnasında bizdən bixəbar olaraq Ermənistanın təklifinə görə əvvəlcə bu məsələləri yalnız Ermənistanla öz arasında həll etməyə razı olummuşda da, yenə vəziyyəti qurtarmamış, məqsədinə müvəffəq olamamışdır.

Şimdi isə bu iki millət öz aralarında olan mübahisəli məsələləri qanla həll etməyə başlamışlar. Arada ixtilafı olan torpaq məsələsi vardır. Əzəməllə [o cümlədən] Borçalı yezdi müzvi-bəhsdir [mübahisə müvəzududur]. Biz bilirik ki, Borçalının türk və müsəlmanlarla məskun olan qismi Azərbaycandan ayrılmayacaq bir qitədir [parçadır]. **(Siddətlil aqlışlar)** Zəngəzur, Qarabağ yezdi kəza [həmçinin] Azərbaycanın ayrılmayacağıdır. **(Aqlışlar)** Biz bu mübahisəli məsələlərin demokratik nöqtəyi-nəzərdən qılıncla deyil, sülhə həll olunmasını hər zaman istəmiş, indi də arzu edirik. Fəqət hehyat ki, bizim bu arzumuz səhrada çəyirilan boz sədadən ibarət qalmışdır. Biz zikir olunan yerlər üzərindəki haqqımızın hər vasitəyə mürciət edilsə eşidiləcəyinə qənaətimiz bərkəmal [tam] ikən, Qafqaziyanın ümumi müqəddəratını nəzərə alaraq, biz həmişə digər mübahisəli məsələlər kimi bu məsələnin də sülhə həll olunmasını gözləmişik.

Arzu edirik ki, Gürcüstanla Ermənistan hökumətləri dəxi bu əşşə qəbul ilə öz aralarındakı ixtilafı məsələləri sülh və müəlimətə həll etsinlər. Məttəəssüf [təəssüf ki], bu gün meydana nəhaq yərə qanlar töküldüyünü görürüz.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı Gürcüstan və Ermənistan hökumətlərinin daxili işlərinə qarışmaq üçün deyil, bütün Qafqaziyanı yaxacaq, o cümlədən Azərbaycana da qanlara boyayacaq bir fələketin önünü almaq üçün bu məsələyə icrayi-təsir etmək istər və imanınız bünadır ki, Gürcüstan və Ermənistan camaatı dəxi bizim kimi düşündür.

Azərbaycan xalqının mütəssili-ruhu olan [ruhunu təmsil edən] Məclisi-Məbusanımızda hökmfərma [hökmən] olan bu ruhi-müsəlimət [əmin-amanlıq ruhu], əminəm ki, bütün camaatımızın duyğusu olduğu kimi, gürcü və erməni camaatının eyni-mətləbdir [mətləbinin özüdür ki var]. Gürcüstan və Ermənistan Məclisi-Məbusanları dəxi öz millətlərinin vicdanını təmsil edənlərindən, sülhə [sülhparvar] bir səhyəyi-ıntibahlə [oyadan hayıqlıqla] kəndilərinə mürciət edilməli və deyilməli ki: Qafqaziya millətləri sülh [və] müəlimətə möhtacdirlər. Bütün səy, iqtidar və nüfuzunuz hökumətiniz üzərində icra ediniz. Tökülən bu nəhaq qanlar dayansın. Çünki bu qanlarda boğulacaq hürriyyətlərimiz, çünki bu yənginlərdə yənacaq yurdlarımızdır. **(Aqlışlar)**

MAARİF MÜFƏTTİŞLƏRİNİN YİĞİNCAĞI

(8-inci iclas)

Kanuni-əvvəl [dekabrın] 22-də, səhər saat 9-da, möhtərəm Azad bəy Əmirovun təhiti-sədarətində [sədrliyi altında] məclis açılır. Növbədə olan məsələlərdən biri ümum məktəblər üçün tədris kitablarının intixab [seçilməsi] və hökumət məsarif [xərci] ilə intişar [nəşr] olunmasıdır. Bu barədə hərtərəfli mübahisə və müzakirə olunduqdan sonra, hal-hazırda məktəblərdə tədris işi dairəsində olan kitabların tanqid və təqzizinə [mənfə və müsbət tərəflərini deməyə]

Qismi-rəsmi:

Məclisi-Məbusan Rəisi həzrətlərinin əmrnamələri

“1334 sənəsi kanuni-əvvəl [dekabrın] 22-dən”: Məclisi-Məbusan Rəisinin əmrindəki rəsmi təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 1918-ci il dekabr ayının müvafiq gününə uyğundur.

Keçən zabastovka haqqında

“Qəzetlər çıxarılmadı...”: Bu tətilər “Azərbaycan” qəzetinin nəşrində də fasiləyə səbəb olmuşdur. Qəzetin 72-ci nömrəsi 24 dekabr çarşənbə axşamı günü, 73-cü nömrəsi isə 5 gün sonra, yəni 29 dekabr bazar günü çap edilmişdir.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında: Yeni Kabinə təşkil

“...Məhəmmədbəyovun məbosludqdan istefası, Qasim bəyin məzuniyyəti...”: söhbət Qazımhəd bəy Məhəmmədbəyovdan və Qasim bəy Camalbəyovdan gedir.

girişmədən, vaxtın qeyri-müəsid olmasını dərnazar edərək [nəzərə alaraq], hələlik o kitablara qənaət etməklə bərabər, gələcək üçün ümum məktəblərə yarar tədris kitablarının Maarif Nəzarəti tərəfindən bilatəxir [təxirə salınmadan] (mütəxəssislər vasitəsilə) tərtib və təmin olunmasını məclis arzu və xahiş edir. Bundan sonra müəllimlər [şagirdlər] üçün məktəb xaricindən, yəni məktəb proqramlarından əlavə əsudə vaxtlarda və tətil günlərində qıraət dərslərinin tərtib olunması müzakirə olunur.

Möhtərəm qərelərə [oxuculara] məlumdur ki, mövcud kitabxanalarımızda və məktəblərimizdə şagirdlərimizə kafi qədər faydalı kitabçalarımız yoxdur. Məktəb şagirdlərini ancaq dərs kitablarına qane edib, başqa müfid [faydalı] risalə və kitabçaların qıraətindən məhrum etmək, onları istedad və zakasını nəşvü-nümasını [inkişafını] məhdud eyləmək deməkdir. Belə qıraət kitablarının pedaqojiya nöqtəyi-nəzarindən artıq xəyri olduğu hər kəscə aydın və aşkardır. Ona görə belə qıraətlərin mümkün qədər hər yerdə mütənazir surətdə tərtib olması nəinki mətlubdur [arzu ediləndir], bəlkə vacibdir. Binaənileyh [ona görə], məclis bu mühüm məsələni kamaliyyətlə təhlil edəndən sonra belə qərarı qəbul eylədi: Maarif Nəzarəti cənbində [nəzərdə] müəsəddəq [təsdiqlənmiş] surətdə bir ədəbiyyat şöbəsi açılıb, hökumət xərci ilə xüsusən şagirdlərin əxlaq tərbiyələrinə və məlumatına xidmət edəcək balaca risalə və kitablara, məsəvvər [şəkilli] jurnallar və ümumən az təcrübəli müəllimlər üçün pedaqojiyaya dair jurnallar çap və nəşr olunmalıdır və bu qərarın bilatəxir anclama [yerinə yetirilməsinə] indidən iqdəm olunmaqla [başlamaqla] və nöqsənəsinin təzliklə rəf edilməsi [aradan qaldırılması] arzu və xahiş olunur. Bununla belə, bu məsələnin qərarı ancaq yətinəcəyə qədər, şagirdlərə belə qıraətlərə təşviq və həvəs peyda etmək üçün hələlik mümkün olan məktəblərdə və mərkəzi şəhərlərdə müəllimlərin zikir olunan məsələyə artıq əhəmiyyət vermələri tövsiyə olunur.

Bundan sonra, maarif müfəttişlərinin təhiti-idarəsində [idarəsi altında] rəyon ictimaları [yiğıncaqları] yaxud müəllimlər şurasının dəvət olunmaq məsələsi müzakirə olunur. Bədəz-müzakirə [müzakirədən sonra] hər sənə təhsili ilin [təhsil ilinin] başında, yəni avqust və sentyabr aylarında hər maarif müfəttişlərinin münəsid gördükləri yerdə bir belə ictimə yaxud suray-i müəllimin [müəllimlər şurası] dəvət edilib, orada maarifə dair məsələ-i cariyədən [cari məsələlərdən], tərbiyyəyi-xəlaqiyyədən, üsuli-tədrisdən, şagirdlərin əxlaqi-ruhiyyəsinə, müəllim şagirdlərin şagirdlərə bilxüsus [xüsusilə] və onların valideynləri ilə bilmüm [ümumiyyətlə] na günə [nə tarzda] əlaqə və münasibətdə bulunmaları barədə ədəbi söhbətlər və nümunə dərsləri ilə və bu vəchlə müəllim əfəndilərin yekdigəri [bir-biri] ilə müəddiləyi-əfkarda [fikir mübadiləsində] bulunmaqları ümdə bir mətləb olduğuğundan, bu xüsusda hər nəhiyə [qəza] müfəttişlərinin ciddi surətdə iqdamatda bulunmaları [təşəbbüs göstərmələri] qət və qərar olunur.

On dəqiqə tanaffüsdən sonra maarif işlərində polis məmurlarının müəllim və müfəttiş əfəndilərin qanunun xahiş və tələb edənləri məsələlərə etinasızlıq göstərməmələri bəhs olur. İstibdad dövründə polis məmurları hökumət[in] təqib etdiyi nəşri-cəhalət [cəhalətin yayılması] məsələsinə kamali-sadaqətə xidmət edərək, vəzifələrinin yüzdə 98 faizini maarif və mədəniyyət qabağına sədd çəkməkdən, fəqət bunun əvəzində meyxanələrin gün-gündən artmasına var qüvvələri ilə çalışmaqdan ədd [hesab] edirdilər. Bu cəhətə görə xüsusən darülfünan [elm-ürfan ocağı] olan məktəblər və ümumən müdir və müəllimlərlə polis məmurları haqəratlə baxırdılar. Əlhəmdülilləh, istibdadın zənciri qırıldı. Gördüyümüzü bu qədər fəlakətlər, bu qədər haqəratlər artıq yetər. Azad Azərbaycanın polis məmurlarının maarif xüsusunda özərinə düşən vəzifələrini layiqincə ifadə edib məkatib, mədəris [məktəblər, mədrəsələrə] və onlarda xidmət edən, millət övladının mötəbəri [tərbiyəçisi] və müəllimi olan əxşaslara [şəxslərə] maddi və mənəvi kömək etməkdə çalışmalıdır. Bu xüsusda Quba qəzası nəçalınki Əmir xan Xoyski cənbəllərinin maarif haqqında sidiqlə çalışmaq əzaları [üzvlər] tərəfindən məclisə xəbər verilib, əhli-məclis çox xoşnədur olur [razı qalır] və qərar qoyulur ki, Daxiliyyə Nəzarəti vasitəsilə o cənabə yiğıncaq tərəfindən izhəri-təşəkkür edilsin.

Bədəhu [sonra] məclis ümumiyyətlə qərar edib ki, Maarif Nəzarəti həm öz tərəfindən və həm də Daxiliyyə Nəzarəti vasitəsilə Azərbaycan Hökumətinin ümum poli idarələrinə təhriri [yazılı] və rəsmi olaraq əmr və təklif etsinlər ki, onlar var qüvvələri ilə maarif və tərbiyə xadimlərinə, məktəb müəllimlərinə, müdirlərinə, məkatib və maarif müfəttişlərinə hər barədə kömək edib, məzkur [adıçəkilən] xadimlərinə bu uğurdakı tələbatına bilə-təxir ancam olunsun. Zənn edərək ümum Azərbaycan polis məmurları bu xüsusda ciddi çalışsınlar. Bu ümumi səy və güşiz [zəhmət, çalışma] sayəsində məktəblərimizin sərafı yüksəlib, millətimizin qəy və əmalına xidmət edən haqiqi və müqəddəs bir məkən olacaqdır.

İslam bəy Qəbulov

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Bu gün saat 4-də, Bondarın küçədə, 80 nömrəli evdə, Azərbaycan “ictimaiyyəni-inqlabıyın” [Sosialist inqlabçılar] firqəsi komitəsinin iclası vəqə olacaqdır. Fəal üzvlərin dəxi gəlmələri rica olunur.

“Əlvahi-intibah”

Qafqaziyanın görkəmli şairlərindən Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hədi əfəndinin “Əlvahi-intibah yaxud insanların tarixi faciələri” nam [adlı] əsərinin ikinci cild tab’dan [çapdan] çıxıb satışa qonulmuşdur. Şair əfəndi, Böyük Cahən müharibəsində Salibi-əhmər [Qırmızı xəç] dəstəsinə cənub-qərbi cəbhəyə getmiş olduğu zaman insanların yekdigərini [bir-birini] milçək kimi qırıması, vəhşətin son dəracəyə varması və bu kimi bir çox faciələri görərək müəttəssir olub, mədəniyyət, tərəqqi və təalinin [yüksəlişin] yuxarı dəracəsinə varmış bəşəriyyəti yer, göyü, suyu, havanı, bütün təbiəti kəndisinə tabe etmiş olduğu halda kəndisinin hələ “insanlığ” dərəcəsinə yetməmiş olduğunu yaxından görərək, bu faciələri məhir qələmi ilə nəzmən səbt etmiş [mənzum olaraq yazmış] və şimdi tarixi “Kərpət lövhələri”ni vətəndaşlarının nəzarinə yetirməkdədir. Qərelərimiz [oxucularımız] da kitabçanı oxumağı tövsiyə edirik.

Mənzil məsələsi

18 kanuni-əvvəldə [dekabrda] Daxiliyyə Nəzarətində, Bakıda Ev Sahibləri İttifaqı bürosu təşkil edilmişdir. Bu bürosun [ərizəyə] baxılışındadır. İstidada, Müvəqqət Hökumətin əğustos [avqust] 1917 səneyi-miladidə nəşr etdiyi mənzil qanununun ilğası [lağvı], mənzilərə həddindən artıq kirayə alma[ma]lq üçün xüsusi bir kontrol komisiyonu tərtib verilməsi təəmnəna olunur. Bu istida bir çox Bakıda yaşayayan əhəlinin mənfəətinə toxunan olduğuına və əhəlinin nümayəndəliyi fəqət [yalnız] Bələdiyyə Şurasından ibarət olduğuına görə, Daxiliyyə Nəzarətinin dava vəkilii [yurist-konsultu] istidaçılarının [ərizəçilərin] haqları olub-olmadığı və yeni bir qanun verilməsi lazım olduğu haqqında bir şey söyləmədən, hal ediləcək üçün bu məsələnin Bələdiyyə İdarəsinə verilməsini təklif etmişdir.

Ərzaq işləri

Ərzaq Nəzarəti tərəfindən * Zaqatal ərzaq məsuluna və Gəncədə Hərbi nazirə teleqrafına xəbər verilmişdir ki, türklərdən qalma bütün ərzaq, Lavazimi-Əsgəriyyə İdarəsi [Hərbi Lavazimat İdarəsi] ixtiyarına verilsin.

TRANSLİTERASIYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHİLƏR

Ermeni-gürücü toqquşması:

Gürcüstan ərkani-hərbindən

“...Aramyansın evində...”: Mikael Ovspevoviç Aramyansın Tiflisdə Qolovinski küçədəki müllük nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri: Mənzil məsələsi

“Müvəqqəti Hökumət”: Rusiyada 2 mart-25 oktyabr (yəni təqvimlə 15 mart-7 noyabr) 1917-ci il tarixlərində mövcud olan hökumət nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri: Tətil

“Müttəfiqlər komandanlığının binəgüzəranlığı ilə sol firqələr başçılarında...”: qəzetdə “sol firqələr” yerinə “son firqələr” gətirilmişdir.

* Rus bayramı yəvuqlaşdığına görə, bu günlərdə Bakıya şərab, araq və konyak gətirmək üçün Ərzaq Nəzarətindən çoxlu vəsiqələr alınmışdır.

* Bu vaxtdakı Tağıyev fabriksinə bez almaqdan ötrü verilən vəsiqələr Ərzaq Nəzarətindən alınır. Bu gündən etibarən həmin vəsiqələr Ticarət və Sənəət [Sənayə] Nəzarətindən verəcəklərdir.

Tətil

Müttəfiqlər komandanlığının binəgüzəranlığı [sərəncamı] ilə sol firqələr başçılarında Saakyan, Velonts, Arakyan, Ataşkin və Şternin həbs edilmələrindən dolaıy dekabrın 24-dən 26-dək səhərdə və mədən dairəsində və dəmiryollarında tətil elan edilmişdir.

Türküstan heyəti-mürəxxəssisi [nüməyəndə heyəti]

Bu günlər İstanbuldan Bakıya Türküstan heyəti-mürəxxəssisi gəlmişdir. Mürəxxəssənin başında Türküstanda məşhur İslam Alimbəy əfəndiləridir. Bu heyətdən birisi vətənə getmək, digərləri isə Avropaya getmək niyyətdəndirlər. Yarın şəy heyəti-mürəxxəssə ilə müxbirimiz müsahibəsini dərc edəcəyiz.

Tiflisdə yeni konsul

İran Hökuməti tərəfindən Mirzə Tağı xan Müəzzəzəddəvvə Tiflisdə yeni general-konsul təyin edilmişdir. Bu da Avropaya gedəcək heyəti-mürəxxəssə [nüməyəndə heyəti] ilə Bakıya gəlmişdir.

Bakıda yeni naiblər

İşbu mürəxxəssərlə bərabər Bakıdakı səfəratdə [səfirlikdə] naibi-əvvəl [birinci müavin] İsa xan və naibisani [ikinci müavin] Məhəmməd Mirzə təyin edilmişdir.

Qətnamə

Biz Binəgədi mədənlərinin müsəlman fəhlələri, 21 dekabr 1918 tarixində Salimovun mədənidə vəqə olan ictimamızda [yiğıncaqlıqda] gənc Azərbaycan Cümhuriyyətinin demokratik əsası ilə təsis olunmuş Parlaməninin samimi qəlbə təbrik etməklə bərabər, Məhəmməd Əmin Rasullzadə cənbəllərinin “Müsavat” firqəsi namından [adından] zəhmətkeşlərin hüquq və həyatı-ictimaiyyətlərinin demokratik əsası üzərinə təsis olunması xüsusundakı deklarasiyasını zəhmətkeşlər mənbəyi olan gənc Azərbaycan Parlamentinin qəbul etdiyi surətdə “Müsavat” deklarasiyalarını qövldən feila [sözəndən] gətiriləcəklərini ümid edir və bütün dünyanı sərmış istibdad zənciri qarşıları əlləri ilə parçalayan ümumdünya demokratiyası namından Parlamənimizə müəttəssibən [təəssübəkçiliklə] etiraz edən yalançı demokrat və müttəəssib [fanatik] millətpərəstlərə protesto edirik.

Sədr: Musa Axundzadə,

katib: Əjdər Rəşidov

AZƏRBAYCANDA

Qaxızdan

Bizə yazırlar:

Rəbüləvvəlin 2-ci günü mövlüdi-Rəsuli-Xuda [Allah Peyğəmbərinin mövlüdü] münəsibatıyla yeni təsis olunmuş Qaxaz darülmüəlliminin [seminariyasında] mövlud bayramı gəzəl bir surətdə icra olundu. Saat 11-də təklif olunmuş [dəvət edilən] möhtərəm qonaqlar darülmüəlliminə cəm oldular. Onların içində bir çox Osmanlı zabıtları dəxi var idi. Qonaqlara əvvəlcə çay-görək verildi. Bə'də [sonra] mövlud oxunması başlandı. Aşağı ehtiyat [hazırılıq] sinfinin şagirdlərindən Nəbizadə qəyat dəyərli sövlə [avazla] “Yasini-şərifdən” bir hissə oxuyub cümləni məsrur etdi [həminə şad etdi]. Yetim, bikəs [kimsəsiz], biçiz [yoxsull] səbənin [uşağın] böylə gəzəl sövlə dəyğün “Quran” oxuması cümləni [hər kəsi] ona yaxınlaşdırdı, qəlbələ onun üçün yer açdı, cümlənin rəqibini kəsb etdi [qazandı]. Yetim ikanı çox atalı, çox sahibli bəxtiyar bir uşaq oldu. Böylədir “Quran”ın təsiri.

Bundan sonra darülmüəllimin müdiri Fəridun bəy Köçərli cənbəlləri bu müqəddəs günün fəzilət və şərafət [üstünlüyü] və şərfəli gün olması barəsində laziməyi-malumət [lazımı məlumat] verib, dini-ilmən əsas və binası nədən ibarət olduğuına bəyan etdi. Müdirin nitqindən sonra şagirdlər “Mövludnamə” kitabçasından Peyğəmbəri-zisənəmizin [şanlı Peyğəmbərimizin] dünyaya gəlməsi bəbində [barəsində] yazılmış nəzmləri və Rəşid bəy Əfəndizadə “Mədh-i-Rəsulullah” [Peyğəmbərin təriflənməsi] ünvanında yazdığı şeirlərdən bir neçə bəndləri oxudular. Bundan sonra şagirdlər müəllim Yusif əfəndi Qasımzadənin köməyi və göstərməsiylə, bir yerdə hüsni-sövlə ilə [gəzəl avazla] bir neçə şərqilər oxuyub, kaman çaldılar və bu vəchlə [bu şəkildə] qonaqların künüllərini şad və qəlbələrini güşad etdilər [qonaqların ürəklərini açdılar]. Bu isə böylə ağır və kədərli yaşadığımız sənadə – ki, cümlənin qəlbində övlad və aqrəbə yarası var idi – ən faydalı və səhəhtverici dərmanlardan birisi məqamında oldu. Şərqilər arasında bəzən şeirlər oxunurdu. Onlardan ziyadə təsirliəri Tofiq Fikratın əsərlərindən “Millət şərqisi” və “Fərdə” mənzuməsi idi. Böylə ki, ikinci sinfin şagirdi Cabbar Cəbbərzadə “Fərdə”ni oxuduqda türk zabıtları biləixtiyar [qeyri-ixtiyari olaraq] gözərlərindən yaş töküldür.

Bə'd [sonra] qonaqlardan Nadir bəy Dağ Kəsəmənli Qiyasbəyzadə camaatə xitabən bir neçə söz söyləyib, ülum [elm] və maarif məsələsi müsəlmanlar üçün ən mühüm məsələlərdən birisi olmasını və darülmüəlliminin Qoridan Qaxaxa nəqli əhali üçün böyük bir nemət olmasını sübuta yetirib, ona maddi cəhətcinə kömək göstərməyə hazırlıq [orada olan şəxslər] dəvət etdi. Axırncı nitq söyləyən Osmanlı zabıtlərindən möhtərəm Şahin bəy oldu. Darülmüəllimin kimi böyük və ziyadə faydalı bir məktəbin Qaxax kimi ufacıq bir qəsəbədə bulunması möhtərəm Şahin bəy əfəndini fəvqəladə məsrur [şad] eyləyir və Azərbaycanı bəklədiyi maarif işğının bir mənbəyi də Qaxızdan açılmasına ümid bəsləyir. Hər bir qüvvədən ziyadə osmanlılar ilə azərbaycanlıları birləşdirən böylə elm və maarif mənbələri olacaqdır. Saat 2-də qonaqlar şad və məsrur dağıldılar.

Bakıdakı Ev Sahiblərinin İttifaqı

Üzvlərindən rica edir ki, üzvlük haqqı versinlər və ümum ev sahiblərinin İttifaqı vəy yazılmağa dəvət edir. Üzvlük haqqı və yeni üzvlər İttifaqın bürosuna [Qorçakovski küçədə, nömrə 1] və L.Rjanski, X.Qasimov, Yu. Mehdiyev və Q. Şulbəyev yanında yazılmaq olar. Ədliyyə bürosu düşənbə [bazar ertəsi] və pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 12-dən 2-yə kimi qəbul edir.

2620

Bakı Şəhər İdarəsi

Bununla ümud ev sahiblərinə, onları əvəz edən icarədarlara, ev müdirələrinə, bunlar olmaz isə ev komitələrinin sədrələrinə elan edir ki, 1917-ci il sentyabrın 29-unda Müvəqqəti Hökumət tərəfindən təsdiq

edilib, “Müvəqqəti Hökumət Əxbarı”nın 1917-ci il 13-26 oktyabrda nəşr edilən 176 (222)-cı nömrəsində elan edilən Şəhər Mədxəl, Məxaric və Smetası Qanunu mövcübinca [qanununa görə] və Şəhər Dumasının bu il 3 fevral və 14 noyabrda çıxışdığı qətnaməsinə binəən [qətnaməsi əsasında] Şəhər İdarəsi mənfəətinə Bakı şəhərində mənzil vergisi qoyulur. Yuxarıda sayılan əşxas (51-ci maddə) 1919-cu il yanvarın 7-sinə kimi Şəhər İdarəsi Maliyyə şöbəsinə hər ev üçün mənzillərin siyahılarını təqdim edib, bu şeyləri göstərməlidir:

1) Mənzil sahiblərinin фамили, adını və ata adını. Həmçinin mənzil pulsuz və faizlə verilibsə, yenə sahiblərinin adlarını təqdim etməlidir;

2) Mənzilin illik mədəxilini;

3) Ev sahibi özü oturduğu və yaxud pulsuz və faizlə özgəyə verilməş mənzilin qiymətini.

Bu məlumat yazmaq üçün Şəhər İdarəsi tərəfindən vərəqələr hazırlanıb, ev sahiblərinə göndəriləcəkdir. Kim bu vərəqələri almazsa, bunları hər gün Şəhər İdarəsi Maliyyə şöbəsinə almaq olar.

Qeyd: Bu məlumat təqdim etməyənlər vərəqələri almamağı bəhəna edərlərsə, qəbul edilməyəcəkdir. 1919-cu il yanvara kimi Şəhər İdarəsinə evlər və mənzillər barəsində düz məlumat verməyənlər üç yüz manata kimi cərimə ediləcəklərdir.

Şəhər qlavası: P. İlyuşkin.